

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ruКЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Кокону Медицина ишчини кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Хурметли шувъхла! Битеу жорегимден сизни профессионал байрамгыз бла алгышлайма!

Бу кюнде биз врачланы, фельдшерлени, медсестраланы, кичи медицина ишчилени, адамланы саулукъларын бла жашауларын сакълау къадарлары болгъан хар инсанни энчи белгилебиз. Сизни къыйынгыз не заманда да къайгырыу, жандаурулукъ эм жарсый билиу бла айырмалы болгъанды. Сизни бийик билимизни, жорек жылуугузну, къайгыра билиуюгюзну хайырларыннан саусула тири жашауа къайтадыла, аны къууанчын эм толулугун сезеделе.

Бет жарыкълы, кесигизни аямагъанлай ишлегениз, борчугузга, усталыгыгызга кертилигиз ючюн ырызлыгымы билдирирге излейме.

Халкъыбызны жашауун сакълау – бек баш къыйматныча – ол бек магъаналыды. Республикада саулукъ сакълау системаны айнытуу жаны бла тийишли амалла толтуруладыла. Миллет провектлени эмда целевой программаланы чеклеринде бёлюмюно ырыскы-техника мурдорду, больницаланы бла поликлиникаланы жалчытуу эсленирча жангыртылынады, саулукъ сакълау биринчи звеносун игилендириу, медицина ишчилени хазырлау эм алагъа билеклик этиу жаны бла жумушла тамамланадыла.

Бу бёлюмде этилген эм этиллик хар зат да медицина болушлукну качественосун ёсдорюге себепликди. Бирлешип, ол борчун тамамлауда жетишимли болуубузга ийнанам.

Сизге саулукъ-эсенлик, ырахатлык, огурулу ишигизни толтурууда жетишимле тежейме.

Медицина ишчини кюнюне аталгъан материалла 9-чу бетде басмаланадыла.

ХАЛКЪЛА АРАЛЫ ФОРУМ

Казбек Кокков бла Сергей Собянин бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол салгъандыла

КЪМР-ни Башчысы Казбек Кокков бла Москваны мэри Сергей Собянин Къабарты-Малкъар Республиканы бла Москваны Правительстволары араларында сатыу-алуу экономика, илму-техника эмда маданият жаны бла бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол салгъандыла, анга кёре 2023-2027 жылда бардырыллык жумушланы да белгилегенди.

Бюгонлюкде аграрчылык, туризм, билим беруу, маданият, спорт жаны бла да бирге ишлеу тири барады. Къабарты-Малкъарны 23 предприятясы чыгъаргъан затларын Москвага жиберди.

Жаланда 2022 жылда консерва, сют, эт, татлы ашарыкъладан, суусап сууладан, нартох крахмалдан, алмаладан битеу да 5,4 миллиард сом багъасы ётдюролгенди. Къабарты-Малкъардан ашарыкъла Россейде бек къоркуусузга саналадыла, аны себепли алагъа сурам уллуду. Тергеулге кёре, аграрчыла чыгъаргъан затланы Москвага жиберу ёсок барлыкды.

Жангы келишим жамауат-экономика болумну турлене барыу эсге алынып жарашдырылгъанды эмда этилген оюулары бютон тынгылы толтурурга себеплик этерикди. Анда республикада инве-

стиция болумну игилендириуге, уллу инвестицияланы хайырындан производствону кенгертиуге, жангы ишчи жерле къурауа энчи эс бурулады. Туризм жаны бла, тири эмда саулукну кючлендирген солуну къурау, къыйматлы производство жаны бла да бирге ишлеуге энчи магъана бериледи. Дагъыда жаш тёлү политика, маданият, билим беруу, саулукъ сакълау, инфраструктураны айнытуу жаны бла байламлыкланы да кенгертирге белгиленеди.

КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ДЕБЕРИН КЁРЮУ

Къыйынына – бийик багъа

Къабарты-Малкъарны Башчысы Казбек Кокков Нальчик шахарны Ветеран советини таматасы Абдуллананы Мустафаны 90-жыллыгы бла алгышлаганды.

«Бюгонлюкде кесини 90-жыллык юбилейин бизни хурметли актесакъалыбыз, Урушну, урунууну, Саут-

ланган кючлени эмда право сакълауу органланы ветеранларыны (пенсиячыларыны) Нальчик шахарда советини таматасы Абдуллананы Камалны жашы Мустафа белгилейди.

Мустафа Камалович 30 жылдан артыкъны къыралны Саутланган кючлеринде Ата журтха къуллукъ этиуге жоралагъанды. Запасга чыкъгъандан сора ол, ёз республикасына къайтып, жууаллы къуллукълада ишлегенди, ёсок келген тёлуюню юйретюге, Къабарты-Малкъарда ветеран къыймылдауу ктуралыууна уллу юлюш къошханды.

Абдуллананы Мустафаны даражалы къыйынына къырал бийик багъа бергенди. Ол Къызыл Жулдузну ордени, «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» ордени, «Ахшы къуллукъ этгени ючюн» 1-чи, 2-чи эмда 3-чю даражалы майдалла, «За воинскую доблесть» майдал эм кёп башха белгиле бла саугъаланганды.

Битеу жорегимден Мустафа Камаловични юбилей бла алгышлайма. Саулукъ-эсенлик эм огурулулукъ тежейме», – деп айтылынады алгышлауда.

А.Г. Балкаровха «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы врачы» деген ат атауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

«Москва шахарны саулукъ сакълау департаментини терк болушлукъ берген Н.В.Склифосовский атлы илму-излем институту» саулукъ сакълау къырал бюджет учрежденияны бюйреклени бла аш орунну тюбюнде безни кёчюрюу жаны бла илму бёлюмюно таматасы БАЛКАРОВ Аслан Галиевичге кёп жылланы бет жарыкълы уруннганы эмда бийик профессионал усталыгы ючюн «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы врачы» деген ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2023 жылны 14 июну, №57-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы къырал саугъалары бла саугъалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Саулукъ сакълауу айнытууга уллу къыйын салгъанлары, бийик профессионал усталыклары эмда кёп жылланы бет жарыкълы уруннганы ючюн сыйлы атла атаргъа:

«Къабарты-Малкъар Республиканы
сыйлы врачы»

АПШАЦЕВ Аюс Альбертовичге – «Районла аралы кёп профилли больница» къырал бюджет саулукъ сакълау учрежденияны хирургия бёлюмюно таматасына – хирург врачына

КЪУЛИЙЛАНЫ Аминатха, Ахияны къызына, - Къабарты-Малкъар Республиканы Саулукъ сакълау министрствосуну «Республикалы клиника больница» къырал бюджет саулукъ сакълау учреждениясыны 1-чи номерли реанимация эмда терк багъуу бёлюмюно таматасына - анестезиолог-реаниматолог врачына
КЯРОВ Суфьян Алисовичге - Къабарты-Малкъар Республиканы Саулукъ сакълау министрствосуну «Республикалы клиника больница» къырал бюджет саулукъ сакълау учреждениясыны койгенлеге багъуу бёлюмюно таматасына - травматолог-ортопед врачына

ПОЗДНЯКОВА Тамара Ивановнага - Къабарты-Малкъар Республиканы Саулукъ сакълау министрствосуну «Перинатал ара» къырал бюджет саулукъ сакълау учреждениясыны баш врачыны акушер-гинекология болушлукъ беруу жаны бла орунбасарына

ПХИТИКОВА Бэла Халифовнага - Къабарты-Малкъар Республиканы Саулукъ сакълау министрствосуну «Перинатал ара» къырал бюджет саулукъ сакълау учреждениясыны 2-чи номерли гинекология бёлюмюно таматасына - акушер-гинеколог врачына,

«Къабарты-Малкъар Республиканы
саулукъ сакълауу сыйлы ишчиси»

ДЗАМИКОВА Хайшат Абдулчеримовнага.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2023 жылны 14 июну, №58-УГ

Эссе тутуу

Алтмыш жыл жашагъанды ол бу жер юсюнде. Кёпмюно ол, азмыды? Этген ишлеринг санасанг, кёп да кёрюне болур, алай а алыкъа толмай тургъан муратларынг эсге алсанг а, ол бир да азды. Ала уа кёп эдиле Мухадинде.

Жашау не жаны бла да
сейир эди анга

4 бет

ХАЛКЪЛА АРАЛЫ ФОРУМ

«Оноула жамауатыбызга жарарча этиледиле»

Петербургдагы халкыла аралы форумну кезиунде Россей Федерацияны бла Къабарты-Малкъар Республиканы экономиканы айнытыу министрстволарыны эмда «Чегем АГРО» ООО-ну араларында капитал салымлага кёллендириунде эмда аланы къоруулауну юсюнден келишимге кёл салыннганды.

Россейни экономиканы айнытыу министри **Максим Решетников**, келишим, къырал болушлукъну амалларындан бирича, къыйматлы болганын чертип, былай дегенди: «Биз Къабарты-Малкъарда теплица комплекс бла байламлы дагыда бир келишимге кёл салгъанбыз. Ол кесине инвестицияланы кёл санда тартырыкъды, ал кезиуде 600 ишчи жер къуаргъа онг берликди, къыралыбызны аш-азыкъ жаны бла къоркууусулугъуна себеплик этерикди.

Келишимлеге кёл салыу инвестор бла кыаты ишлеуну, онгла къурауну, хайырын, хатасын да тергеуну ислеиди. Аны себепли инвесторну, республиканы Башчысын, Къабарты-Малкъарда коллегаларымы да алгышларгъа суюме. Керти окуна бек улуу иш бардырылганды. Бирге ишлеу

къыйматлы бла баргъанына биз къууанбыз. Жаланда арт жарым жылда биз 1,2 триллион сомну тутхан 20 проектге кёл салгъанбыз, дагыда 20-сы жарашдырыла турадыла. Битеу да инвестициялары 2,4 триллион сомну тутхан 50 проектбиз барды. Аны айтханым, Правительствоу Президенти буйругуу бла этген оноулары, Федерация Советде жарашдырылгъан законла бизни адамларыбызга таплыкъга ишлейдиле».

«Чегем Агро» теплица комплексни къурулушуну проектн жашауда бардырады. Ол хайырланьырга берилсе, дагыда 1 226 ишчи жер къуаралыкъды. Аны биринчи кесеги быйыл бошалады. Экинчисин 2024-2025 жыллада битдирирге белгиленеди.

Къабарты-Малкъарны Башчысы **Казбек Коков** Максим Решетниковча регионга артыкъда магъаналы болган инвестиция проектлеге тутхулукъ этгени ючюн жюрек ыразылыгын билдиргенди. Тырнауузда магъаданы къазыу эмда жарашдырыу жаны бла проектге улуу болушлукъ этилгени эсгертгенди, деп билдиргенди КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуну пресс-службасындан.

Женгил эмда радиоэлектрон промышленностьну айнытыу соруулары сюзюлгенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Казбек Коков Россейни Кластерлерини, технопаркларыны эм энчи экономика тийрелерини айнытыу ассоциациясыны таматасы Михаил Лобудин бла ишчи тобушуну бардырганды. Аны чегинде Къабарты-Малкъарда женгил эмда радиоэлектрон промышленностьну айнытыу кластерини къурау соруула сюзюлгенди.

Алгын башланган байламлыкъланы чегинде регионну 50-ден артыкъ промышленный предприятиясыны къолайлыклары тинтилгенди, бизнес-бирлеше бла тобушуле къуаралгандыла. Ассоциация производстволу байламлыкъланы ачыкларгъа болушукъду эмда организациаланы ишчилерин юйретикди.

Кластерлини, технопарклары эм энчи экономика тийрелени айнытыу ассоциация Россей Федерацияны Экономиканы айнытыу министрствосу, Промышленность эм сатыу-алуу министрствосу бла байламлыкъла жюрютген алчы жа-

мауат-ишчи организация болганы белгиленгенди. Ол 2011 жылда къуаралып, бююнлюкде промышленный кластерлини, технопарклары эм энчи экономика тийрелени къауумна кирген 2630 организация бла кёргозюледи. Ассоциацияны келечилерини предприятияларын 180 минг адам ишлейди, бирлешдирилген чыгарылган продукцияны ёлчери уа 710 миллиард сомдан асламды.

Байламлыкъланы онгларын суюноу эсебинде Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоосуну бла Россейни Кластерлерини, технопаркларыны эм энчи экономика тийрелерини айнытыу ассоциацияны араларында келишимге кёл салыннганды. Документ республикада инвестиция эм инновация ишчи мындан арысында да не жаны бла да айнытыу мурдор боллукъду, ол санда преференциал низамлары болган тийрелени къурауда эм айнытыуда, регионну илму-техника ёсоунде, промышленный кооперация эмда экспорт жаны бла регионла эм халкыла аралы байламлыкъларын кючлеуде.

Налмас инструментни сынарыкъдыла

Петербургдагы халкыла аралы форумну кезиунде «Росгеология» АО-ну бла Терекде налмас инструментле чыгарган заводну араларында бирге ишлеуну юсюнден келишимге кёл салыннганды. Анга кёре жерни къазыуну бу заводда чыгарылган жангы инструментни сынау да бардырыллыкды.

Кёл салыуну кезиунде КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** бла Росгеологияны таматасы **Сергей Горьков** байламлыкъланы онгларын сюзгенди. Ушакъга акционер обществу келечилери, КъМР-ни экономиканы айнытыу министри **Рахайлан Борис**, Терекде налмас инструментле чыгарган заводну баш директору **Адалы Тлеужев**, РФ-ни Президентинде КъМР-ни дайым келечиси **Ратмир Бекишев** да кыатышхандыла.

Эсигизге салайыкъ, мындан эки жыл алгъа Петербурдагы экономика форумда республиканы Правительствоосуну

суну бла Росгеологияны араларында жер тюбюндеги байлыклары излеуну бирге бардырыуну юсюнден келишимге кёл салыннган эди. Энди ол жаны бла бирге ишлеуну бютюн кенгертирге белгиленеди.

Росгеология Россей Федерацияны бек улуу геология холдингине саналады. Аны тынгылы производство-техника онглары бардыла. Ол 40-дан аслам предпритияны бирикдиреди. Ала уа Россейни 40-дан артыкъ регионунда бла тыш къыраллада ишлеп турадыла. Аланы хайырында байлыклары болган 1000-ден артыкъ жер ачыкланнганды.

Терекде налмас инструментле чыгарган завод 1961 жылда ачылганды. Бююнлюкде инструментле жарашдырыу жаны бла улуу сынау жыйышдырганды. Жангы инструмент сыналып болсалса, аны заводда кёл санда чыгарып башларыкъдыла, деп билдиргенди КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуну пресс-службасындан.

Эки жанына да хайырлы боллукъду

Петербург халкыла аралы экономика форумда Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** бла Республика Комини Башчысы **Владимир Уйба** регионланы араларында хар жаны бла байламлыкъланы юсюнден келишимге кёл салгандыла. КъМР-ни бла Комини араларында маданият эм ишчи байламлыкъла 1999 жылда жаратылгандыла. Бююнлюк документ а эки республиканы араларында аланы жангыртурга онг берликди.

Келишимге кёре республикалары предприятияларыны бла организациаларыны араларында сатыу-алуу байламлыкъланы кючлерча тийшли онгла къуаралыкъдыла, промышленный эмда инфраструктура айнытыу жаны бла проектлени хазырлау, ахча бла жалчытуу эм жашаугъа кийириу дегенча эки жанына да хайырлы бирикдирилген иш бардырыллыкды.

Республика Коми айныгъан транспорт,

Россельхозбанк бла байламлыкъланы кючлендирир муратда

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** бла Россельхозбанкны правленини таматасы **Борис Листов** Къабарты-Малкъар Республиканы банк бла байламлыкъларын кючлендирир муратда бирге ишлеуну юсюнден келишимге кёл салгандыла. Анга кёре экономиканы тюрюл-тюрюл бёлюмлеринде инвестиция ишчи кючлендирирге, эл мялкюне терк айнытырыкъ проектлени жашауда бардырыугъа, IT, тау-байыкъландырыуу бёлюмге, жашау журтланы къурулушларына, туризмге энчи магъана берилликди.

«Инвестиция проектлени бла программаланы бирге жарашдырыугъа эмда бардырыугъа, предприятиялага бла энчи предпринимательге кредитле берилеуну, агропромышленность комплексни айнытыуну, ол санда эл мялкю продукцияны тышына сатыуну, къыралны бла энчи иелени араларында байламлыкъланы къурауну мадарларын бирге этерге белгиленеди. Келишим Къабарты-Малкъар Республикада инвестиция болууну игилендирирге себеплик этерик проектлени, федерал эмда регион программаланы жашауда

коммуникация инфраструктурасы, билли берилеу, илму эм кадр къолайлыгын, минерал-сырьё эм промышленный мурдору болган регионду. Владимир Уйба агъач чыгарыу, промышленный производствода бийик технологияла бёлюмде бирге ишлеуну онгларыны юсюнден айтханды.

«Республика Коми бла башха-башха ыздада байламлыкълага сейрибиз барды, ол санда регионну промышленностьнда бийик технологияла, къурулушта, агъачны жарашдырыуда. Бизге ол магъаналыды: Къабарты-Малкъарда туризм бёлюм тири ёседи, модуль къонакъ юйленги, кемпингленги къурулушларын айнытыугъа тийшлиди. Къабарты-Малкъарны бальнеология курортларында саулык кючлеу бёлюмде да бирлешдирик ызда табаргыбызгъа ишексизме», - деп белгиленгенди Казбек Коков тобушуну чегинде.

бардырыугъа себеплик этерикди», - дегенди Казбек Коков.

Белгиленгенча, Россельхозбанкны бла Къабарты-Малкъарны араларында къыйматлы байламлыкъла эрте къуаралгандыла. Республикада ишчи бардырган 22 жылны ичинде банк адамларыбызгъа бла бизнесе 59,6 миллиард сомгъа кредитле бергенди, 69 инвестиция проектге ахча бёлгенди, ол санда Чегемде теплица комплексде да аны юлюшю барды.

«Регионну экономикасына банк 60 миллиард сом бёлгенди, аны 70 проценти чаклы бири эл мялкюне айнытыугъа берилгенди. Ол да бошдан тоюлду, АПК – республиканы экономикасын алгъа элтген бёлюмледен бириди. Биз ахча бла болушхан 69 проектлен 50-си Къабарты-Малкъаргъа хайыр келтирип ишлейдиле. Энди «беш къыйматлы проектге» себеплик этер муратыбыз барды. Бююн кёл салыннган келишим кёл жаны бла бирге ишлеубюзню кючлендири барыуну мурдору боллукъду», - дегенди Борис Листов. Аны юсюнден КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуну пресс-службасы билдиргенди.

Кёллендириу

Школ олимпиадалада хорлагъанлага – саугъала

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Казбек Коков 2022-2023 окуу жылда школ олимпиадалада хорлагъанлага премияла берууну юсюнден указгъа кёл салганды.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы саугъаларын школчуланы битеуроссей олимпиадалары ахыргы урумунда хорлагъан ючеулен, школчуланы битеуроссей олимпиадалары ахыргы урумуну бир призёру, школчуланы битеуроссей олимпиадаларыны регион урумунда хорлагъан 42-лен, ана

тилледен республикалы олимпиадалада хорлагъан 6-лан эмда битеулю билим берген махкемелени окуучуларын хазырлагъан 47 педагог алыкъдыла.

КъМР-ни Башчысыны премиясыны лауреатларыны араларында эм кёл алчыла тыш къыраллы тилге, жашау этюну къоркууусулугууну мурдору, биология, химия, технология, физкультура, дагыда экология, тарых, география, математика, информатика, обществознание, адабият, искусство эм право предметледен болгандыла.

Эсигизге салайыкъ, республиканы онучусу Битеуроссей эм регион школ олимпиадаланы алчыларына эм призёрларына, аланы устазларына жыл сайын берилген саугъаны 2021 жылда къуарганды. Премияла «битеулю билим берген организациаланы окуучуларына бла педагогларына къырал себеплик этилирча, окууда, оюм этюу, чыгармачылык эмда профессионал ишде бийик жетишимге кёллендирирча» къуаралгандыла, деп айтылды Указда.

САФАР-АЛИЙ

Жашла юйге Россейден качкырылган орусла устаналы кьолларында билим алгандыла. Сафар-Алий, таматасы, 1858 жылда тууганды. Быйыл ол тууганлы 165 жыл болады. Ол Владикавказда реальный училищедэ окугъанды. Анда тау интеллигенцияны белгили адамлары бла танышып, алыны асламы бла шухьлукъ жюрютюп турганды. Ол кезиуде окуна ол халкъ жырлары жыйып башлаганды. 1881 жылда уа орус тилге кьорюлюп, ал сезонда да кеси жазып, «Сборник материалов для описания местностей и племен Кавказа» атлы журналы биринчи номеринде кьарачай-малкъар нарт эпосу кесегин басмалаганды. Ары Ерзокемки, Сосурукъну, Рачыкьауну, Кьарашауыны юсюнден таурух жырла киргендиле.

Флоренс Грове, англизли жолочу, 1874 жылда Минги таугъа чыгаргъа деп келген эди бери. Сафар-Алийни юсюнден ол былай жазганды артада: «Биз баргъан элде (Орусбийлада) 15-16-жыллыкъ келбетли жашха тубегенбиз – ол Исмайылны тамата жашы эди. «Сударь, – дегенди ол Индиядан келген негерим Мургъа, – атам мында болса, кьонак сыйыгызыны керюп, сиэни Учкуланга дери ашырыр эди.» Жашчык орус школда окуйду. Кийиннгени, кесин жюрютгени бла да оруслаулагъа ушаса да, анда миллет энчиликъ бек аламат кытыкъ хунери барды...»

Россей алимле Всеволод Миллер бла Максим Ковалевский да Сафар-Алийни юсюнден былай жаздыла: «Урусбийланы Сафар-Алий орус харфлары юлгюлеринде ана тилинде харфлыкъ жарашдыра турады... Владикавказдан чыгыш, жолочу-улугъубузну башлагъанда, жол негерибиз Орусбийланы Сафар-Алий болганды. Аны билте элдеде жуукълары, аталыкълары, кьонакбайлары болгъаны себеп-

Тарых

Халкъ чыгъармаланы сакълауэза юлюш кьошханла

Орусбийланы Науруз.

Онтогъузунчу ёмюрню экинчи жарымында узакъ жерледе, тыш кьыраладан окуна, Малкъаргъа келген кьонакъланы асламысы Бахсан ауузунда Орусбийланы Исмайылны журтунда тохтагандыла. Исмайылла бу тукъумда бир ненчадыла. Бу Исмайыл Мырзакьулну жашы эди. Аны аты Кавказы юсюнден жазгъан жолочуланы, алимлени, къаячыланы да эсгерюу ишлеринде сагынылады. Исмайылны эки жашы болганды: Сафар-Алий бла Науруз.

Сюелен Сафар-Алий, кьарындашы Науруз эмда Кьырымшаухалланы экиге айланган эгечи бла.

ли, кьыйналмагъанбыз...»
1888 жылда аталары Исмайыл ауушханда, Бахсан эл старшинагъа 25-жыллыкъ Наурузну айыргъанды. Ол Бахсан ауузунда элтен улуу жолну ишлетгенди, кьюрюп келганды, бери сансыз келген алыгынистлеге, алимлеге, художниклеге болушуп турганды. 1895 жылда швиц къумалы ийнеклени келтирип жайганды, Бахсан ауузунда болмагъан кетелени ёсдюрюуге эс бурганды, къарачай атланы ёсдюргени ючюн 1910 жылда Прохладнада баргъан кермоцкеде кюмюш майдалгъа тийишли болганды.

НАУРУЗ

Сафар-Алийни кьарындашы Науруз 1863 жылда тууганды. Быйыл ол дунягъа жаратылгъаны 160 жыл болады. Ол да Владикавказда реальный училищедэ окугъанды. Аны бошаргъа, 1885 жылда, Бахсан ауузуна орус алим, тарыхчы, юрист Максим Ковалевский бла фольклорист, этнограф, археолог Всеволод Миллер келгендиле. Сафар-Алий бла Науруз алыны жыйынларын таула бла Малкъардан Сванетиягъа ётдюргендиле.

1888 жылда аталары Исмайыл ауушханда, Бахсан эл старшинагъа 25-жыллыкъ Наурузну айыргъанды. Ол Бахсан ауузунда элтен улуу жолну ишлетгенди, кьюрюп келганды, бери сансыз келген алыгынистлеге, алимлеге, художниклеге болушуп турганды. 1895 жылда швиц къумалы ийнеклени келтирип жайганды, Бахсан ауузунда болмагъан кетелени ёсдюрюуге эс бурганды, къарачай атланы ёсдюргени ючюн 1910 жылда Прохладнада баргъан кермоцкеде кюмюш майдалгъа тийишли болганды.
Бийик къуллугъуна, сансыз жумушларына да къарамай, Науруз халкъыбызны кьелден чыгармачылыгына, этнографиясына да энчи эс бурганды, сёз, жыр, телсеке байлыгыбызны тизгенди, басмагъа хазырлагъанды. Ол ишле «Терк областыны Нальчик округуну тау татарларыны (тауулары) поэмалары, таурухлары, жырлары,

жомакълары эм нарт сёзлери» деген ат бла 1904 жылда басмалагъандыла. Ары «Къаншаубийни» Гошагъа къурагъан жыры, «Къайсылла», «Долай», «Учуну жыры», «Дауум бийче», «Сюймеклик», «Той алгъышла», «Бахсанукъ» деген эм башха жырла киргендиле.
Орусбийланы Наурузну бла Сафар-Алийни юсюнден П. Остраков «Къарачай-малкъар нарт таурухлары» китабыны ал сезонде былай жазды: «Алагъа халкъларыны поэзия эсгертелмелери бек багълалдыла. Ол сыйлы жырлары, орус тилде окуна, сакълар адам табылмаз деп ала бек жарыйдыла... Къаллай уллу фантазия, къаллай табийгъат суратлаула, бийик затла бардыла! Поэзия энчилигинден сора да, бу таурухлагъа кере халкъны дин, тин бийиклерин, харкюнлюк жашауун, къалыубаладан бери тарыхын билирге боллукъду. Нек десенг, жашауда эзде къаллыкъ не зат, не адам болуп, къайсы халкъны

ЭСДЕ ТУТУУ

Жашау не жаны бла да сейир эди анга

Биз, аны таныгъанла, сакълмай турванлай алышханды ол жарыкъ дунясын 2021 жылны январь айында. Алтмыш жыл жашагъанды ол бу жер юсюнде. Кьепмиюди ол, азмды? Эттен ишлеринги санасанг, кьеп да керюне болур, алай а алыкъа толмай тургъан муратларынгы эсге алсанг а, ол бир да азды. Ала уа кьеп эдиле Мухадинде.

Ол 1960 жылда Хасанияда туугъанды. Аны атасы Полоуу бла анасы Ажоланы Шамка, белгили эм махтаулу устаз, эсли сабийликлери туугъан жерден узакъда ётген адамла, малкъар халкъ ата журтуна къайтхандан сора юйленгендиле. Арта алагъа төрт жаш тууганды: Мухадин, Мурадин, Ибрагим, Рашид. Барысы да, билим, усталыкъ алып, бирер жерде урунгандыла.

Хасанияда школу тауусханлай, Мухадин Къабарты-Малкъар кьыралуниверситетни инженер-техника факультетини промышленный эм граждан къурулуш бьёмюнюнде окугъанды. Жаш къурулушчу инженер уруну жолун 1982 жылда темир-бетон чыгъаргъан заводда башлагъанды. Алай а аны иши, жашауу да аны бла чекленмегендиле.

Мухадин, бек биринчиден, халкъны ауузунда бичакъ устача белгиледи. Ол «Россейни халкъ улстасы» деген даражгъа тийишли болганды. Кьеп фестивалыда, кермоцнеде аны ишлери айырма-

Жашай баргъанда, адам жангы негерле, жангы шухьла да табыды, алай а, жарсыугъа, кьезден кетгенле да боладыла. Жазыу жерде угъай, кьезде этилгени белгиледи. Мында уа, жюрюкде десенг, тюз болур, алыны ызылары кьалады. Ала эсгерюулеринги бир тасхалы кюн таякчыкълача жарытадыла. Экиге бьёюнеди жашау, бири – бу ётюрюк дуня, бирси уа – керти дуня. Анда, анда да бардыла сени жашауунгу магъанадан толтургъанла, аны бир кесеги болуп къалгъанла ёмюрге. Бизни алай кьарындашларыбыздан бири Кьарчаланы Мухадин эди.

лы болгандыла, игиге саналгъандыла. Аны бир саугъасын Къарачайда Бал чучурладан кесим келтирген эдим бери, Нальчикге. Бир сейирим, ма ол кермоцнеде, бичакъны кьолуна алгъанлай, Мухадин ол ненча къалты темирден, кьалы, не амал бла этилгени айтып кьоя эди.

Тетуулары Хадис къурагъан «Нарт оюнла», «Алтын кьол» фестивалыгъа ол хар заманда къатышханды. Бирде уа ары келгенле тилеп, бу халкъ усталыгыбызны юсюнден сейир халар айтхан эди сабийлеге, таматалагъа да, аны малкъар халкъны тарыхы бла байлап. Ол таулу бичакъны ненча торлюсю болгъаны, бизни ата-бабаларыбыз аны къайсын, къаллай торлюсю не заманда хайырланганларын, ол сайлаууны сылтауун да аламат ангалашымылы айтхан эди, кеси бичакъларын юлгюне келтирип. Ала уа: бичакъ, уллу бичакъ, кезлик бичакъ, малчы бичакъ, жолгоч, къама, суурулгъан бичакъ, къынгер бичакъ, жонган бичакъ, халгер, жыргыч, сарыкъулакъ, жиликкъап, юнголч

... Саплары да алай – жур мьёюсюзден, улакъ аякъдан, накълыны темирден, пил эм башха суюекледен, кьарагъачдан... Тамгалары да алай сейирлик. Къайсын алсанг да кьолунга, эрттеледен, кетген ёмюрледен сагыш эдиредиле. Андады, баям, алыны магъаналарны, тинлери, хазналыкъларына.

Анда таулу бичакъ къарачай-малкъар миллетни ёмюрлени теренинде келген сауутларындан бири болгъанын айта, биз ол усталыгыбызны тас этер чекге жетип тургъаныбызны белгилеп, жарсыуучу эди Мухадин. Арта уа, жылда-жылгъа бичакъчыланы санлары ёсөп баргъанын кергенинде, къууана эди. Ол: «Бюгюнлюкде бизни сауутларыбызны, бютюнда бичакъны, Шимал Кавказда угъай, билте дуняда да биледиле, – дей эди ёттемлик бла. – Не ишге, не жумушха суюекленнге кере, сайлай билсенг, ол кьолгъа тап жарашады, аны ючюн а кьепле аны суюеп аладыла. Ол дуняда бек иги бичакълардан бириди». Ма алай къууана биле эди ол халкъы бла байламлы болгъан шартлагъа.

Таулу бичакъны юсюнден жазгъан ишлеринде да барды ол ёттемлик. Бирде алай соргъан эдим Мухадинден: «Къайдан чыкъланды, къайдан келгенди санга бу усталыгъа итинюу, халкъыбызны сауутларын тинтиу, алыны ишлерге илхам да?» – деп.

Ол заманда Мухадин манга: «Сен таулу эр киши сабий бичакъны кьолуна алса, анга къаллай сезим бла къарагъанын кергенмисе? Ол аны кьанында тургъан эсинденди. Бичакъ, жашауда жюрютюлгенинде сора да, терен магъананы тутады халкъыбызны тарых эсинде. Аны, ариулугъу бла бирге, адамны сезимин ёттем этген бир тасха кючю барды. Бютюнда ол сезимни кетген ёмюрле бла байламлы болгъанын эсге алсанг. Тауда ёсген малкъарыла, къарачайлыла бичакъгъа сансыз къарайлыкъ туюлюди. Алыны барысы да, ол ишге кеслери этча болмагъанла иш да, бичакъ эстиню тасхаларындан бир кесек халарлыдыла, аппаладан,

да кеслери Гомерлери анга жыр такъмай кьоймагъанды. Аны жыры уа тукъумдан-тукъумга ётгенди...»

Геолог В. Дубанский «К портрету князя Науруза Исмаиловича Урусбиева» деген статьясында былай айтады: «Шимал Кавказда Орусбийланы тукъумларыча тукъум, сёзсюз, азды. Алыны халарлары тауладан, Россейден да узакъгъа жайылганды. Биз Кавказы, Минги тауну юслеринден дунясын алышхан таубий Исмайылны, аны жашы Наурузну атлары Ырызъылькы бла сагынылмагъан не кесибизде, не тыш кьыраллы – инглиз, итальян, немис, француз – адабиятта бир да билмейбиз. Ала Орта Кавказыны тюз да жюрегине туюген алимлеге бла жолочулагъа не заманда да жарыкъ кьонакбайлыкъ этдиле.»

С. Танеев П. Чайковскийге былай жаза эди: «Науруз бек къууанырыкъды, сөн биргеме барсанг. Юч жыл мындан алгъа мен аны «Онегинге» къараргъа элтен эдим. Ол жашауунда операны биринчи кергени эди. Музыка, декорация, оркестр, жырла аны бек сейирсиндиргендиле, ол алыны энтта да эсгергенлей турады. Мен жолгъа августда чыгарыкъма. Сагълыш эт да, тебире.»

1911 жылда алагъа Сергей Миронович Киров да келген эди. Науруз аны таууларыны юйлерине кийирип, анга алыны жашау болумларын кергозтгенди, ала негерлери Къалабелканы Солтан-Халим, Моллаланы Исхакъ бла бу халны тюзетиуню юсюнден сьёлешгендиле, тау элдеде жер кытыкълары суюелдиле.

Болсада, революциягъа къажауду деп, алыны чьёте салгъандыла. Экиге айланган кьарындашы Ибрагимни тутуп, ёлтюргенден сора, Науруз, анга Нальчикден келген къагытны окуп, кеси кесин ёлтюргенди дейдиле. Баям, ол 1928 жылда кьарындашы.

Бу эки кьарындашы жашаулары къысха эсе да, алай магъаналы болгандыла.

къарт аталадан эшитип. Кертиди, бусагъатда бичагъынг сынса, жарсыу жокъду, бардын да алдынг токенден башхасын. Эртте заманада уа бичакъ, къама бек багълалы затла болгандыла. Алыны эттен темирчилени да сыйлары бийик эди. Ата-бабаларыбыз керти бичакъны багъласын бугъа бла окуна тергегендиле. Ол бурунгу тарыхыбызны, бюгоннюгю кюн бла байламлы этеди. Ма андан таргъанды кесине мени бу усталыкъ.»

Алай болур. Дебетни ызы бла баргъан тынч туююл эсе да, темирни кесине тынгъалды, аны желимча жумушакъ этип, аламат таулу бичакъла, къамала, башха ариу, тынгылы затла этиучо эди Мухадин.

Ма алай къарачай-малкъар усталаны бичакъ усталыкъларын кенг жайыуэза юлюш кьошхан кьарындашыбыз эди Къарча улу. Андан сора да, аны бла байламлы да дерге боллукъду, Мухадинни бир суюмеклиги болганды. Ол да неди десенг – тарых, бизни эртегиги маданиятыбыз, адабиятыбыз. Алай киталпаны электрон торлюлерни аны саугъасыдыла манга. Ол кьеп билгенди. Не торлю сорруунгу да бар эди жууабы. Сейир ушакъ негер эди, ауазы эсинде турган.

Ким биледи, анда, кесича, эр киши ишле бла кюрешгенлеге – кюрулушчу, бичакъчы усталагъа тубөп, суюген къарачай-малкъар миллетини махтаулу жолларына ёттемлене, тамблагъы кюнюне къайгъыра, жумушакъ ёню бла ариу халар айта болур.

Бетни басмагъа МУСУКАЛАНЫ Сакинат хазырлаганды.

Ариу тау элерибизде да эллилерини аллында харкюнлюк ишлерин бет жарыкчы толтура, иш келлюлюккери, адамлыклары бла да кеслерине илешдире, биреуден керексиз мактау излемей, жаланда бу мени усталыгымды, аны у айыпсыз этерге тийишлиме деген акыйл бла урунганларыбызны барлыгы бизни да келлюлюккю кетореди. Мечукчаланы Лариса да аллайларыбыздан бириди.

Бююнлюкде ол Лашкутаны эл амбулаториясыны фельдшериди. Мында кеп кьалмай отуз жылны ишлеп келеди. Ары дери у анга Нальчикни медицина училищесин кызыл диплом бла бошаганындан сора, распределение амал бла Былымда беш жылны, ызы бла уа Жанхотияны амбулаториясында урунуруга тыюгенди. Ол отуз төрт окьуучуну арасында айырмалы дипломга тийишлиге саналган жетеуленни арасында болганы уа, аны жаланда кесин угьай, ата-анасын, окьутханларын да кьууандырды. КьМКЬУ-гьа кирип, билимин андан ары өсдюрюге суйген эсе да, кьадар башха тюрлю оную этгенди.

Лариса Лашкутада атасы Мамайланы Ахматны бла арасы Менлижанны уллу юйорлеринде, ала уа төрт сабий болгандыла, бир бирге намысха, хурметге да юйрене өсгенди. Баям, медицинага суймеклиги уа анга ыннасы Маримдан келген болур. Огьурлу тишируу жаралары болганлагы, ирин кьыйнаганлагы дарман эте билгенди. Жаланда адамлагы угьай, бу жаны бла эллилени малларында да кьарар зат болса, билген амалын аймаганды. Аны халалыгынын а ала бюгон да эслеринде тутуп, ыразылык бла эсгереди.

Эм биринчи ишлеп башлаган кезулерин эсгерте, Лариса Ахматовна Элбрус районну ара болыицасыны баш враны Байдаланы Ахмат Батталовични, Быллында амбулаторияны врачы Этезланы Алий Хажбекировични ишни эбине тыошюндюргенлерини, хар затха эс буруп юйретгенлерини юслеринден айтды. Бююнлюкде уа сагынылган больни-

цагы Тилланы Хабибуллах таматалык этгенин эсгерте, элдеде амбулаторияда иш тап кьуаралычга кьолундан келгени этгенин чертеди. Заманында дарман, бензин, хар бирси керекле табылганлай турганларына кьууанады. Терк болушлук берген машинаны барлыгынын

рын аямай, саусузланы кьатларындан кетмей кьараганды. Кеси да бу аруудан эки кере кьайтып кьыйналганды. Болсада ол эм алгга эллилери ючюн жарыганды, ала манга ишанып тургьанда, не да этип, аланы инжилгенлерин селдеттирге, жанларын сакьлап кьа-

себеплик этгенлей тургьаны ючюн сау болсон, – дейди ушакь негерим.

Коронавирусуха кьажуа суюлгени ючюн Лариса Ахматовна КьМР-ни жюзьылгынын юбилей майдалы, Элбрус район болыицаны бла администрацияны грамоталары, ыспас кьагытлары бла да сауьаланганды. Алай эсе да, анга эм уллу сауьга аны кьатында жашаган, билген, кесини өз юйорюнде адамларынча багьалаган эллилерини жорек ыразылыкларыды, ариу сөзлериди.

18 июнь – Медицина пичини кюнү

Эллилеринден ыразылык табады

Кеслерине медицина усталыккы жуорек излемлери бла сайлап, жмауатдан ыразылыккыга, хурметге да тийишли бола ишлеген эгеч-кьарындашларыбыз асламдыла. Ала кьолларындан келгенин, билимлерин да аямай кюрешгенлерини хайырындан а, дунья пандемия болумланы кьужур кезиюне тыошюп кьалгьанда да, халкь алагьа ышанганды. Акь халатны кирге, биреую саулуьгу, бирде уа жашауу ючюн окьуна жууаплыккыны боюнуна алыргьа бош анстан сайлау этмегенлерин да ачыкьалагьандыла врачларыбыз, медсестраларыбыз, бирси медицина ишчилерибиз.

кьаллай бирге дери себеплик болганын ангьлатады. Коронавирусу кезиюнде Хабибуллах Илиясович аруугьа кьажуа кюрешгенлери ючюн саулуьк сакьлауда урунганлагы эс бурганлай, келлерин кетюргенлей тургьаны ючюн да ыспас этеди.

Пандемияны кезиюнде Мечукчаланы келинлери кьалай ишлегенин а аны эллилери бизге, редакцияга да, билдирген эдиле. Эсизиге салайыкьа, ала кьараргьа тийишли тизмеде уа 750 адам барды. Лариса Ахматовна кечеди, кюндю демей, билген амалын-мада-

лыргьа мадарланы этгенлей турурьга керекме дегенлей ишлегенди. Аны ючюн а аланы жанындан хурмет, намыс-сый да тапханды.

– Биз ол кезиюде кьалай ишлегенибизини унутхан кьыйынды. Фрондача ишлегенбиз десек да, кьыйынды ангьлатырьга. Аскер хазырлыккыда, тюз да ма алай турганбыз энди ким чакьырады деп. Бизге бу кезиюде уллу болушлукь этип турган тиширууну, Чеченланы Фатима Тахировнаны сагынымай болмай. Ол Бедикни амбулаториясында ишлейди. Анга барыбыз да ыразыбыз,

усталыкь атламларыны биринчи кезиюнде уа юйге тууп кьалыргьа тыюшген кьагьанакьыкьлагы аналыкь да этген эди. Врачла жетинчи хар нени да тынгьлы эталгьанына, ол сабийле бююнлюкде өсюп, энди кеслери да юйорлю-юйдегили болганларына кьууанады. «Медицина айны барадь дей эсек да, бу усталыккыны сайлагьаны боюнундагы жюгу уа аурулай кьалады – ол адамны жашауу ючюн жууаплыккыды. Сен кьалай дарман бергенинге, не амалны кимге, кьалай хайыранганынга да уллу сакьлыкьда болганлай турурьга борчлуса», – деп ангьлатады.

Лариса Ахматовнаны юйор насыбы да тутханды. Баш иеси Исмайыл бла бир классда окьугьандыла. Эки жашны ариу кьылыккыла этип өсдюргенди, билим да алдыргьандыла. Бююнлюкде Азамат бла Айсейир бирер жерде бет жарыкчы болуп урунадыла.

Огьурлу тишируу а юйор насыбы ючюн кьайын ата-анасына ыразылыккыны айта, алагьа ариу жаннети тилейди. Таллюу бла Фатимат а сегиз сабий өсдюргенди. Аланы барысын да иш юсюнде чыныгьуулукьда, уллуьга-гитче да хурметде, жандаурулукьда юйрете, юйорлерине сакь болурларына да тыошюндюргенди.

Лариса Ахматовна да аланы бир ариу сөзлерин, халал ниетлерин да унутмайды. Эз арасы Менлижаны уа кьатында барлыгына кьадарына шукур эте, аны кесине эм уллу насыпха санайды.

МОКЬАЛАНЫ Зукура.

Билеклик

Врачларыбыз бир жанында Кьалмагьандыла

Бу кюндеде Кьабарты-Малкьардан медикле Херсон областада юйлерин Кахов ГЭС-ни сууу басханлагы болушлукь тапдырадыла.

Ала Скадовск шахарны больницасында ишлейди, кьыйын болумгьа тыюшген саусузлагьа кьарайдыла эм коллегаларына билеклик этеди. Специалистле бар керек зат бла жалчытылынгандыла.

– Асламысында бизни кьуаум кечюп келгенде кьарайды. Бююнлюкде аланы халлери игиди, кьыстау багыуу керекмейди. Болсада кьобюсюно жуорек кьыйынлары азаймагьанды. Аны ючюн бу жаны бла да болушлукь керек болады – дейди врач анестезиолог-реаниматолог Амир Конов.

Эге сада айтаскь, Кьабарты-Малкьарны Башчысы Казбек Коконьу буйругьу бла Херсон эм Белгород областада жашагьанлагьа 120 тонна гуманитар жок жиберилгенди. Анга ичер суу, аш-азык эм адамгьа биринчи керек затла киргенди.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Юйретиуле

Сабийлеге ана тилибизде жомакьла, таурухла окьугьуз

Университетде «Аталагы-аналагы консультация болушлукь эту ара» ишлейди. Ол хакь тьеленмеген «Жай каникулла: сабийни китап окьурьга юйретиу» деген вебинарны бардыргьанды. Вебинарны хазырлагьанна – психологы имлуланы кандидаты Римма Багова бла педагогика имлуланы кандидаты Тимур Паштов бу темагы тынгьлы сапар айтхандыла. Интернетни хайырындан атала-анала, соруула да берип, специалистледен толу жууапла эшитгенди.

БОЛУШЛУКь ИЗЛЕНЕДИ

Вебинарда чертилгенди: сабий сатда, школда сабийни окьутурьга юйретирле деп, тынчайып кьалыргьа жарамайды. А тала-анала, ыннала-анпала да ариу суратлары бла китапла сатып алып, сабийчикке окьурьга борчлудула. Театрдача, хар жигитни бир ауаз бла окьуп, баланы сейрсиндирирге керекди. Уллу жомаккыны киге белсегиз, акинчи кюн не заманда окьурукьдула манга китапны деп, сабий сакьлап турлукьду.

Китап окьурьга юйренген сабийни тил байды, ол арта адамла бла терк келишеди, кеси да өхтем, батыр, кесине базынган инсан болганы кьеге урунады. Окьумагьанын тил байлыгы болмагьаны себепли, ол не зат сойгенин окьуна тынгьлы ангьлаталмайды, шуьхлукь да жюрюталмайды, аны хатасындан а жангьылыккыны кьапханьна тыошеди.

БЕРИГЕМИ, УГЬАЙМЫ?

Бир-бир ата-анала сабийге хар окьугьан жомаккы, хапары ючюн аха бередила неда паркга, киногьа элтедиле. Специалистле вебинарда айтханга кьере, ол

терсди. Окьууда хар атламы ючюн аха тьелп тураллыкь туюлюсоз. Китапа соймеклик керекди! Кеп кьыраллада алиме тинтууле бардыргьандыла: аха тьеленип этилген зат терк эрикдирип кьояды. Кеси ыразылыккы бла суйюп тамамланган жумуш а эрикдирейди. Сөз ючюн, студентле суйюп ойнагьан оюлар ючюн аха тьелп башлагьанда, ала оюннга суууп кьалгьандыла. Адамны мыйысы бек сейр ишлейди...

Специалистлени оюмларына кьере, хар ата-ана, заманларны кьызганмасала, ахасыз да юйреталлыкьдыла окьурьга. Алай аны ючюн абаданлагьа телефонладан айырылып, балачыкь бла бирге биринчи китапкыны окьуп чыгарьга тыоширди. Сөз ючюн, бир он айтымны - ана, эки айтымны уа-сабий, он айтымны уа атала окьусала, аз-аз балачыкь китапны кьолуна алып башларыкьды.

Адамны жыл саны аз болса да, ол хар затны ангьлайды. Эки-ючжыллыкь сабий сиз аны суйюгенизине сезеди. Ол сизни юктюгелде хар затны да билриге излейди. Анга гитче заманыгь-

ызда не китапла окьугьаныгьызыны айтыгьызы, ала китапханада бар эселе, кьргюзютогюз, бирге окьугьуз. Китапханагьа кесигиз бла бирге элтигиз балачыккыны, ол кеп китапкыны бир жерде кьере, сейрге кьаллыккыды. Ангьлыгыгьы бу маданият учрөжденияны магьанасын. Быллай ушакьла унутулмайдыла.

Бусагьатда кепле смартфон неда планшет бла хайыра-надыла. Кьагьыт китап бла хайырангана аздан-аз болуп барадыла. Алай планшетде да бардыла жомаккыла. Сабийин окьурьга юйретеме деген ата-аналагьа жолла кепдюле.

ГИГИЛИК БЛА АМАНЛЫКь

Сабий игиликни амаллыкьдан кьалай айырыргьа юйрениркиди? Жомаккыла, хапарчыккыла жигитлени кьылыккыларын суюзюп. Окьуй туруп, балачыкь кюкюлю зат не зат болганын ангьлайды, кюледи. Кьарьусузга болушхан адам улуну иги тереси болганын биледи. Не заманда да кьызганчла, аманла болгьанларын да ангьлайды.

Жомаккыла, таурухла мыйыны бек аламан айтхандыла. Сабий сатда, орамда бир кьужур болумлагы таюше да сабий, абызырамайды, жомаккыла, таурухла болумла бла тенгешдирип, кесин кьалай жюрюторге кереклисин биледи.

НЕ ЗАТ САЙЛАРЬГА?

Вебинарда биринчи китапкыны юслеринден айтханда,

Римма Багова ана тилни унутмазгьа чакьыргьанды. Таулула кьан бла келген жан бла кетеди, дейди. Бизни ата-бабаларыбыз тауача сөлешкенди, жомаккыны, таурухланы да тауача айтхандыла. Бююнлюкде да аланы туудукьлары тиллерин билриге керекдиле. Жарсыгьа, аталаны-аналаны араларында сабийлери бла тауача ахырысы бла да сөлешмегенле аз туюлюдюле. Психолог Римма Багова уа балачыккыны биринчи китапкыны арасында ана тилинде жомаккыла, таурухла болурьга керекдиле, деп чертенди. Шьендуюгь дуньяда сабий бек аздан юч тилни билриге керекди: ана, орус, инглиз.

Бир-бирде юйде «окьу» деп асыры кеп айтылгандан, сабий китапны кьорюп болмай кьалады. Балачыкь он минутдан сора тьезмей эсе сизни жомаккыла, таурухла окьугьаныгьыгьа, жетеди ол. Бирси сабийчигьа а жарым сагьат тепмей тынгьлай эсе, ол да аламатды. Окьуу азап туюлюдю, кьууанч болурьга керекди. Римма Багова вебинарда: «Балагьызгьа жангы китапкыны, жангы авторланы окьуй туруп, кесигиз да айнырыккысы! Сабийликни дуньясы хар абадан адамны жашырач этеди, жашауун кьууанчдан толтурады. Бир кесек сабий болурьга кьоркьмагьызы!» – дегенди. Ол керти да алайды

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

ЭСЕПЛЕ

Суратлада – устаз классдан тышында

Бу конгледе КЪМР-ни Жарыкландыруу эмда илму министрствосунда бардырылган пресс-конференцияда сёз «Устаз классдан тышында» деген конкурсу юсонден барганды. Аны ишине республиканы жарыкландыруу эмда илму министри Анзор Езаов, КЪМР-ни маданият министри орунбасары Рита Таова, Нальчик шахарны айнытыну «Платформа» институтуну башчысы Оксана Шухостанова, кырау комитетни кыауумуна киргенле да кыатышандыла.

Анзор Езаов конкурсу юсонден тынгылы хапар айтханды. Ол Устазын бла насийхатчыны жылына жораланганын да чертгенди. Анга мектепде, колледжде, вузда да окутухана, башхала да кыатышырга эркиндиле. Чыгармала конкурсу юч бёлюмюне кёре сайланырыкдыла: «Дуняа устаны кёз кырамында», «Устаз суратлада», «Мени юйю-

рюмде устаз». Сёз ючюн, биринчисинде устаз кеси алган суратла болурга керекдиле.

Экинчисинде устазланы, преподавательлени сыфатлары, аланы ишлеуери, спортда, илмуда, жандаурулукда, волонтер иште, дагыда бош заманларында не чыгармачылык бла кюрешгенлери, сабийле бла мектепден, колледжден, вуздан тышында болган кезилери кёргюзюлген суратла иленедиле.

«Мени юйюрюмде устаз» деген бёлюмде уа устазланы не да сурат алганын жууукларыны суратлары болурга керекдиле. Журналистлени хорлаганланы бла саугыалы жерлеге чыкыганланы ишлерин кыайда кёрюрге боллукду, деген сорууларына жууап бере, жарыкландыруу эмда илму министри орунбасары Екатерина Мисостова бек иги суратла тюрлю-тюрлю конкурслада кёргюзюлгюклерин билдиргенди.

Бек баш кёрмюч уа устазланы төрели август жыйылыуларында кыраллыгынын, андан сора уа ала КЪМР-ни 100-жыллыгы атлы паркда, сабий чыгармачылыккыны «Кюн шахар» академиясында да кёргюзюлгюклерин айтханды. Дагыда сайланган чыгармала энчи жыйымдык болуп басмаланырыкдыла.

Конкурсну жорукларыны юсонден айта, Екатерина Мисостова ол заочно халда бардырылгынын да чертгенди. «Тюрсюнюл, кыраак суратла да алынырыкдыла. Бир адам юч суратдан кёп жибермеге керекди. Бюгюнге жыйырма төрт иш тыюгенди бизге, ала аслам бола барлыкларына бек шынама. Суратла 30 июньга дери алынырыкдыла, 15 июльга дери уа эсепле чыгарыллыкдыла», – деп белгилегенди ол.

ХОЛАЛАНЫ Марзят.

ЭРИШУ

Усталык хунерин ачыкъларыкды

«Жылны юйретуучю-2023» усталык эришюну регион урумуну эсеплерине тийишлиликде аны 22-28 сентябрьде Волгоград областыда озарык ахыр – кырал даражалы кесегине – бизни республикадан Рузана Чеченова кыатышырыкды. Ол Нальчикни отуз жетинчи сабий садына жюрюгенчиклени юйрети.

Эсигизге салайык, сагынылган Битеуроссей усталык конкурс 2010 жылдан бери ахшы төреге бурулуп, РФ-ни Жарыкландыруу министрствосуну эмда Билим беруину Битеуроссей Профсоюзуну башламчылыклары бла бардырылады. Анда ким хорлам болдургаанына кёре, эришюну жорукларына тийишлиликде, экинчи жылда ол адамны тууган жеринде кыралда аны кырал даражадагы уруму. Аны себепли бийыл кеслерине кыонактыны Волгоград шахарны 77-чи номерли орта школы бла сабий садлары чакырыкдыла. Алада конкурсу биринчи кесеге озарыкды.

Ахыр бёлюмге – онтёртюнчю Битеуроссей усталык эришюге РФ-ни битеу да регионларындан келечиле (аны кеслеринде хорлаганла) кыатышырыкдыла эмда сынамлы жюрини аллында кеслерини усталык эмда юйретуу жаны бла хунерлерин ачыкъларыкдыла, сабийлеге дерсле берликдиле. Биринчи бёлюмю эсеплерине кёре уа, эришюну онбеш лауреаты сайланырыкды. Ала уа аны «призёр» даражасына жетер

ючюн конкурсну бирси кесегинде кеслерини хунерлерин андан ары ачыкъларыкдыла. Хорлаганнга уа аны саугыасы «Хрусталь жаухар» бериликди.

Эришюде хорлаганнаны аты уа 27 сентябрьде – Юйретуучюно кюнюнде – белгили боллукду. Конкурсну сынаулары кыалай озганлары Интернетде кёргюзюлгюкленей турлукду. Кыуанчлы жыйылыула уа Волгоградны эм ахшы майданларында – Сабий-жаш тёлю экспериментли (НЭТ) эмда Музыкалы театрларында кыраллыгыла.

Эришюно регион даражалы кесегинде призёрлары уа Бахсан шахарны Михаил Лермонтов атлы алтынчи номерли сабий садны юйретуучю Севиль Беспанеева бла Нарткыаланы мектепте дери билим берген биринчи номерли садигинден Лариса Ефимкина болгандыла. Саулай да алып айтханда уа, конкурсхано юйретуучю, республиканы хар районундан да бирер келечи, кыатышханды.

ТРАМЛАНЫ Зукура.

Соруу-жууап

Элден жаш адамла нек кетедиле?

Арт жыллада эллирибизде жаш адамла аздан-аз бола барадыла. Бирлери, иш излей, Москвага, башха шахарлага да кетедиле, башхалары Нальчикке кетедиле. Аны сылтауларын билир муратда кыауум адамга соруула бергенбиз. Аланы жууапларына кёре, баш сылтау – элде иш болмаганыды.

АЗАМАТЛАНЫ

Лариса –

врач:

– КЪМКЪУ-да экономистге окуп, иш тапмаганындан сора, Москвага кетгенме. Анда тишлеге бакыган врачкы окупганма. Бир да сокыраманма. Ара шахарда фатарым да барды, ишими да сиеме. Улуу шахарлада жашуу кыйыныракды, азырак жуукларга, кёбюрек ишлерге тыюеди. Хакынг да анга кёре болады. Кертиди, анама, кыарындашларыма, аладан тууганлагы, башха жуууклагы, тенглеге да тансык болома, кёрюрге излейме. Аны себепли, солуу кюнле асламырак болсала, Нальчикке келип кетиучюме.

ГАЗАЛАНЫ

Азамат –

электрик:

– Мен Огъары Малкыарданма. КЪМКЪАУ-ну бошаганма. Окыуган жылларында бизни Бахсан, Кыашхатау, Аушигер, Мухол ГЭС-леге элтип тургандыла, алада ишлеген да этгенме. Окыуу бошаганындан сора уа, Мухол ГЭС-де кесиме иш тапмаганма. Бусагытта элде ишлене турган ГЭС-де да бош жер жок эди. Манга уа сынау жыйышдырып ючюн бир башха жерде жарым ставкага ишлерге керек эди. Сора элден кетмей не амалым бар эди. Нальчикде айланым да бюгюнге ишими тапдым. Горный тийресинде бир кафеде келгенлени кофе бла сыйлайма. Аны бла бирге алган билимине кёре иш да излейме. Алай кёпле сынауунг бармыды, деп сорайдыла, ансыз ише алмайдыла. Ишлемесенг а, сынау кыайдан жыйышдырыккыса? Болумга кыарай кетдим да, бакалавриатха кирип, дагыда башха билим ала турама. Болсада усталыгыма кёре ишлерге уа бек сие эдим.

АХМАТЛАНЫ

Заур – ишчи:

– Мен Былдымданма. Кыабарты-Малкыар кырал университетни бошаганма, алай, жарсыугы, алган усталыгымы хайырланалмаганма. Районда иш табылмаганы себепли юйрюбюз бла Мирныйге кёнгенбиз. Болсада мында да кёп белгили сылтаула бла ише киралмаганма. Айлана, жюрюк кетип, котельяда тохташхана. Элде бек сийюп кыаллык эдим, иш болса эди.

БАККУЛАНЫ

Анжела –

медик:

– Огъары Малкыардан Кыашхатауга жюрюп, санэпиднадзорда ишлеп турганма. Арта бизни организацияны Нарткыалада бёлюмге кыошхандыла. Сёзюсү, аллай узаккы жолуу барган, келген да тынч туюк эди. Аны юсуне уа гитче сабий, кыартла, юй жумушла да кыошулсала уа, бютюнда кыйналырга тыюгенди. Ишими бек сие эдим, тынгылы да тамамларга кюрешгенме, энди уа ишсизме.

ЖОЛАЙЛАНЫ

Тахир –

кырулушчу:

– Хасанияда жашайма. Кертиди, бийик биллим жокду, алай кюлум неге да жарашады. Жашуу юйретгенди. Сабийле болсала, алагы кыарарга, юй тутарга керекди да. Аны себепли мен кыалай ишден да арта турмайма. Кырулушда, таксиде да ишлейме. Бусагытта уа элде бир жубанч тапханма да, аны бла кюрешеме.

ХОЧУЛАНЫ

Ринат –

газоэлектросварщик:

– Шалушкада жашайма. Колледжде усталык алып, ишлеп айланма. Иш кёпдү. Бирде солуу кюнлерим окууна да болмаучудула. Иш жокду, деп айланганлагы бек сейир этеме. Ол эринчекни сылтауу. Иш кыайда да барды, жалаанда эринмеге керекди. Мен бир заманда да кыулдук излемегенме, ишими уа тынгылы тамамлайма.

ЛЁЛЮКАЛАНЫ

Алим –

ишчи:

– Кыабарты-Малкыар кырал аграр университетни предпритиаланы электротюк бла жалкытыучу бёлюмю бошаганма. Огъары Малкыардагы ГЭС-де ишлейме. Усталыгыма кёре элде иш тапханыма бек ыразыма. Малла, бахча да бардыла. Алагы да эрттен, ингир кёз жетдирирге онг табам. Кертиди, Нальчикге тигелерге заман хахна табылмайды. Бирде шабат, ыйх конгледе да ишлерге тыюеди. Аны ючюн да кёлкылды этмейме. Ишими билеме, сиеме.

Сорууну ДАЛХАТЛАНЫ

Марзят бардырганды.

Аламат назмучу Мокьаланы Зан-Туудуну юсюнден белгиле фольклорчу Таумырзаланы Далхат кеси заманында уллу китап да жазгъан эди. Автор анда Мокьа улуну көп жырын, назмусун басмалайды, аны юсюнден тынгылы хапар да айтады. Мокьа улуну сёзю, этген иши алай бла аууздан-ауузга айтыла, төлүден-төлүгө өте барады. Мен да аны юсюнден бир эшиткеним бла сизни шагъырей этерге сөоме. Аны манга Мокьаланы Шамилни кызы Нажабат айтхан эди.

Зан-Туудуну сабий заманы. Алыкьа ол акыл-балык болмагъанды. Жуууклары бла тауда малладады. Къойлары, тууарлары да бар. Адамла – къошда, малла уа къаягъа тирелип ишленген узун халжар ичинде.

Жаз башыды. Кюн аз-маз жылына тебирегенди, жерге да жашил ура башлагъанды. Тууар малгъа эрттерек болса да, къойла уа отлайдыла. Иелери да, малыбыз жазга чыкьды деп, къууана тебирегенди.

Бир күн, не къууум чыкьды эсе да, Зан-Туудуну нёгерлери жашны кесин къоюп, эки күнден къайтырбыз деп, элге тиге-

лейдиле. Мокьа улу малланы кюте, ала күн ортада жатып солуучу жерге жетеди, алайы кеси да күнлюм бет. Жылы жер. Жылла бла малла тургъаны себепли,

аллайны көр. Базыкылыгы адамны бутундан да байтамал, уллу жилин ташны башында төгерек чулгъанып, айыры тилин да чыгъарып, маллагъа сызгъыра

къулгъан биченчигинден азчыкь малларына береди.

Ала аны ашап бошаргъа, жангыдан халжарны терезелерин кьаты бегитеди, жарык өтмезча этеди. Кьургъак гыбытны алып, аны ичине киштикни атып, башын кьаты къысып, халжарны ортасында тагъады. Ол а андан чыгъама деп, тырнакълап, таууш этдирип болгъанды. Малла уа андан къоркъуп, юркуюп, сагъайып, ашны алай бек излемегенди.

Кюн тюзелмей ыйыкь озгъанды, элден къошха адамла да чыгълмай. Зан-Тууду уа ол амал бла малын, кесин да андан сакълагъанды. Нёгерлери уа жаш да ёлгенди, малла да къырылгъан болурла деп, жарсий-жарсий келседе, жаш да, малла да саппа-сау.

Боллукь сабийликден да белгиле деп, андан айта болурла. Аты айтылгъан жигит таулу, акъылман, назмучу Мокьа улу Зан-Тууду сабий заманында къыйынлыкьга тюзгенде, амал табып, кесин, малын да алай сакълагъанды.

«Амал билген – амал бла» деп да андан айтыла болур...

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Амал билген – амал бла

ТАУРУХ

мешхуту көп. Ол а күнде терк жылынады. Былайда жел да аз. Аны кесини да ортасында уллу таш да бар. Малла ол гыйы ташха жууугуракь барыргъа, аны төгерегинде солургъа бек сыйгенди.

Бу жол да малла алайгъа жете барадыла. «Ала да тынчайырла, мен да бираз солурма», – деп, Зан-Тууду ашыкмай аланы ызларындан барады. Алай къойладан ташха жете баргъанлары, арха ыхтырылып, ызларындан келгенлени юслерине атып, алайдан будуман къачаргъа кюрешедиле.

– Бу не сейир – не тамашады, – деп, къолунда мужурасын да кьаты тутуп, жаш ташха жуууклашады. Барсанг а,

турады. Жаш аны көргенде, айхайда, бек абызайрады. «Жылы бу заманында жилин уясындан чыгып, неда быллай уллусу болады деп эшитмегенме, не эсе да бу игиликке туююлду», – дейди ол ичинден. Олсагъатлай малланы сюрюп, халжаргъа жыяды. Эшиклерин, терезелерин да бегитеди.

Иргир ала күн тюрленип башлайды. Эрттеглигине уа уллу къар тюзеди, боран жетеди. Жаш а хауаны бу халына къарай: «Жилин а муну белгиси көре эдим», – дейди. Эки къош къалачы бар эди да, аланы алтыгъа беледи. Кюннге жаладан аладан бир юлюшюн ашаргъа къаст этеди. Сора күн ортада къалгъан

Эски сурат

Адет-төрени кюзгюсю

Къайда, не заманда, уллу къыйынлыкь сынаргъа тюзгенде да, малкъар халкъ адетине кьаты болгъанды. Бу сурат да анга шагъатды.

Ол 1956 жылда Къазахстанны Алма-Ата областыны Каскелен районунда алыннганды. Эр киши сол аягын онг аягына атып олтурулду. Бу адамланы араларында ол башчы болгъанын көргюзтеди. Аны онг жанында сюелген а аны юдегисиди. Баш иесини кьатында ёрге сюелип турады. Жанында да жаулугъу.

Суратда сол жанындагы тишируу эр кишини кьаршы жууукь адамы болгъанын билдиреди. Кьолун да инбашына салып тургъаны да аллай белгиледен бириди. Башында жаулугъу болмагъаны уа, алыкьа аны эрге бармагъанын көргюзтеди.

Жылла оза, жашау бара, адетле да тюрлене барадыла. Бир бирлери арталлыда унутулуп къаладыла. Жазыучуланы, тарыхчылану чыгъармаларында сакъланырыкь болурла.

ЛЕЙЛУН УЛУ Х.

Эспертни

Кеслери иш къурагъанлагъа

Кеслери иш къурап къармашханлагъа справкаланы формалары тюрлендирилгенди. Федерал налог службаны Къабарты-Малкъарда белюмондон билдиргенлерине көре, сёз эсепге туру эмда андан чыгыу (КНД 1122035), сора налог тергеуле (КНД 1122036) бла байламлы справкаланы юслеринден барады. Алада энди налог телеучюню жашагъан неда

тургъан жери көргюзтлюк туююлду.

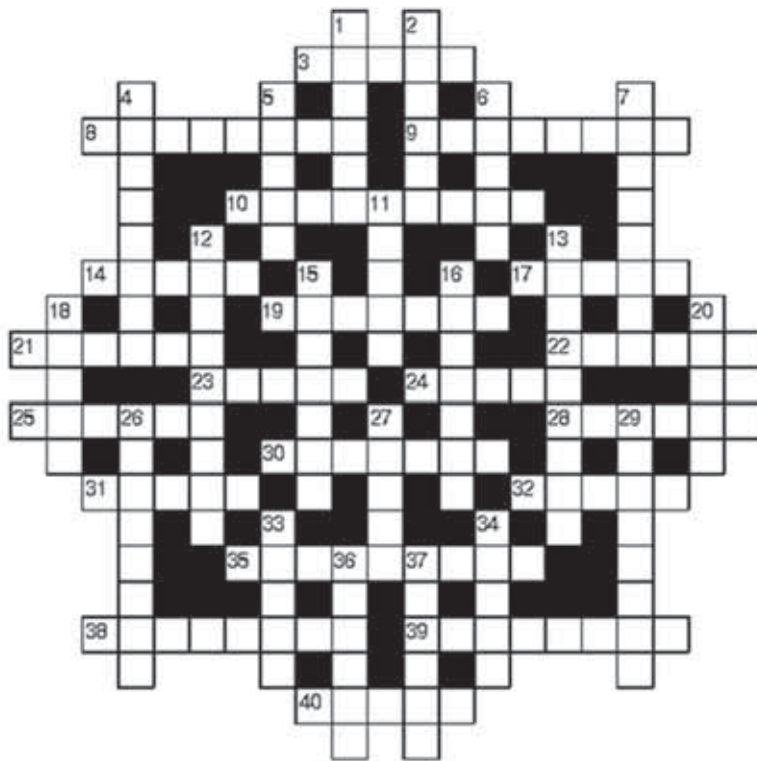
Бу справкаланы «Мени налогум» деген къошакьда жарашдырыргъа боллукьду. Ала олсагъат хазыр боладыла, ызы бла ФНС-ни электрон мухуру салынып келеди. Аны кючу къагъыт справкачады. Документни арда электрон почта бла жиберирге, къагъытха чыгъарыргъа да жарайды.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 3. Ансыз жыр болмаз. 8. Ол болгъан жерде не да чачылады. 9. Спортну тюрлюсю. 10. Сыйлануу. 14. Ала бийикни сюеди. 17. Ат хайуанны тюрлюсю. 19. Ачы затха алай айтадыла, ол ханс а къайда да ёседи. 21. Эрик къайнагъандан этилинген къатхан. 22. Нарт батыр. 23. Мирзеу суурган жер. 24. Ийнели гитче жаныуарчыкь. 25. Чыбыкь буруу. 28. Ёсюмлю адам. 30. Кызгъанчыкь этю. 31. Къуран сура. 32. Мирзеу жыйуучу жер. 35. Къара шинли адам. 38. Тизгисиз тишируу. 39. Таулу эл. 40. Кюйдорюучю ханс.

ЁРЕСИНЕ: 1. Ырыскыгъа жан атхан адам. 2.

Кючюне ийнанган адам. 4. Жомакьдан келсе да, ол аны ашап къояды деп къоркъгъандыла, ай тутулгъанда. 5. Прохладна жанында къабарты эл. 6. Багъалы металл. 7. Экижыллыкь тана. 11. Атылуучу затлагъа къошулган металл. 12. Билмей тургъанлай деген магънада жюрюген сёз. 13. Бир бири бла татлы байламлыкь. 15. Эндиге дери сен эшитмеген хапар. 16. Кемеде ол таматады. 18. Буз тау. 20. Къабыучу чибин, батмакь жерледе көп болады. 26. Халкъыбыз эрттеден кюрешген усталыкь. 27. Динибиз. 29. Больницада, илму-излем институтлада ишлеген къуллукьчу. 33. Болган ишлени көрюп тургъан. 34. Хоккейчини керги. 36. Ата жууукьла. 37. Къурулушда хайырланылгъан отда кюймеген минерал.

Газетни 69-чу номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

ЭНИНЕ: 5. Тепана. 6. Гаммой. 10. Къайиш. 11. Мамукь. 12. Жангычылыкь. 15. Жанкъоз. 18. Къырпакь. 19. Сапыран. 20. Булжутуу. 21. Сылтыран. 24. Ачыкьлыкь. 26. Желпек. 27. Тирман. 31. Ёчюкленуи. 33. Гётен. 34. Жёрме. 35. Алабай. 36. Безгек.

ЁРЕСИНЕ: 1. Генерал. 2. Агъартуу. 3. Бешик. 4. Жомакь. 7. Батман. 8. Алчылыкь. 9. Мурдар. 13. Къоянжюрек. 14. Жыйрыкьлыкь. 16. Дауурчу. 17. Чабышыу. 22. Акькъалай. 23. Гётмен. 25. Къадама. 28. Ючатар. 29. Тирмен. 30. Гелля. 32. Гёжеф.

Белгилеу

Чемпионланы ёсдюрген биригю

«Динамо» битеурросей физкультура-спорт биригюню жюзжыллыгын КъМР-де Ич ишле министрствода белгилегенди. Анга аталган кыуанчлы жыйылууга право низамны саклаучула, обществону ветеранлары да кыатышхандыла.

Ич ишле министр – «Динамо» бёлюмюню башчысы, полицияны генерал-лейтенанты Василий Павлов жыйылганланы алгышлаганды. «Жыз жылы ичинде «Динамо» кымылдуу сынаулу, фахмулу адамланы

бирикдиргенди. Мындан ары да чемпионларыбызны санына кыошулурун, ала право низамны саклаучулары сыйын бийик даражада жюрютюрлерин тежейме», – дегенди ол.

Кыуанчлы ишлеге кыатышханланы КъМР-ни Экономика эм жамауат кюркыуусулук советни секретарыны орунбасары Залийханланы Кыаншаубий да алгышлаганды. Ол кеси да бу биригюню ве-

тераныды. Ол да «Динамо» толтурган магъаналы ишни юсюнден айтханды.

Ахырында кюч структураланы оюучулары, жууаплы органланы бла «Динамо» келечилери юбилей майдалла, грамотала бла белгиленгенди. Василий Павлов а спортну айнытууга салган кыыйыны ючюн жууаплы министрствону Сыйлы грамотасына тийишли болганды.

Чарш

Байрамгъа жоралап

Кёп болмай Чегемде Россейни кюнюне жоралап чарши ётгенди. Ол атланы жыл санларына кёре тогуз кезуиен кыуралганды.

Бу жол Къабарты-Малкъарны, Кыарачай-Черкесни, Шимал Осетияны, Ингушетияны, Чечени энци иеликлеринден бла мулклеринден эки, ючжыллык эм андан абадан жюз кымалы ат эришгенди.

Саугъаланы ёлчечи 270 минг сомгъа жетгенди.

Чаришни «Росипподромы» ор-

ганизацияны СКФО-да бла ЮФО-да бёлюмюню таматасы, Ат спортну федерациясыны президенти Хачим Шогенов эм Россейни ат спортуну сыйлы тренери Мухарби Кунижев кыурагандыла.

Ол кюн кыараучула да аслам болгандыла. Чегем районну артистлери уа аланы кёллерин алып тургандыла.

Спорт

Гёжефлерибиз — биринчиле

Нальчикде «Гладиатор» спорт арада «Сбербанк-Дзюдо-2023» деген регионла аралы эриши кыуралганды, анга бизни республикадан, Ростов областыдан, Дагъыстандан, Кыарачай-Черкесден, Шимал Осетия-Аланиядан, Ингушетиядан бла Аланиядан 235 спортчу кыатышхандыла.

Къабарты-Малкъарны кыаумуна 179 адам киргенди. Аладан кеслерини ауурулк кыауумларында биринчи жерлеге Атабийланы Тамерлан, Трамланы Эльдар, Эльдар Шикляшев,

Абдулаланы Самир, Милана Дзагалова чыкыгандыла. Кюмош эм доммак майдалланы Баккуланы Диана, Мызыланы Хаджимусса, Бегийланы Даниял, Руслан Беров, Айдамир Шереужев эм башкала алгандыла.

Битеукоманда эсепде республикабызны кыауум хорлаганды, Ингушетияны келечилери – экинчиле, Осетияны кыауму да ючюнчюле болгандыла.

Хорлаганлагъа кубокла, майдалла, грамотала эм энчи саугъала берилгенди.

Себеплик

Аналык ахчаны — окытуугъа

Жылыны аллындан башлап Россейни Социал фондуну регионда бёлюмю аналык ахчаны сабийлеге билим берюге хайырланыргъа сойгенледен 103 тилекни кыабыл кёргенди. Анга деп 6,8 миллион сом бёлюнгенди.

Ата-анала ахчаны сабий туугъандан сора аны школгъа дери окытуугъа кыораталлыкдыла. Юч жылы толгъандан сора битеуле эм кыошак билим берюге да

кыоратыргъа жарарыкды, анга 25 жыл толгунчу. Аналык ахчадан, билим бириуден сора да, сабий вузда окыгъан кезиуонде общежитине неда коммунал жумушла ючюн телерге да эркин этиледи.

Тилекни кырал жумушланы поратлында, Социал фондуну сайтында энчи кабинетде неда МФЦ-да жарашдыргъа болукды.

Жангылык

Кимге да мангы

«Кассада ахча» деген жумуш энди бизни республикада да тындырылып башлаганды. РФ-ни Ара банкыны регионда, бёлюмюнде айтханларына кёре, юнонлюкде ол 66 тюкенде тамамланады. Аланы ючден бири – элледиде.

«Энди хар адам да банк карточкасындан ахчасын суйсе тюкенде, суйсе отлук кыуйган станцияда (АЗС) тешерге болукды. Ахча керек болгъанда, ары-бери чабышып, банкомат излеп айланмаз ючюн, энди ма быллай амал барды. Узак неда артык кёп адам жашамагъан жерлеге ол бютюнда магъаналыды», – дегенди бёлюмюню башчысыны орунбасары Балаланы Расул.

Быллай жумуш болганыны

юсюнден кассалада билдирю болуучу. Ахча тешерге сойгенле аны юсюнден кассирге айтыргъа керекдиле. Бир кюнню ичинде бу халда беш минг сом алыргъа жарайды. Бир айга уа ол 30 минг сом бла чекленеди.

Горду

Кюркыуусулукну жалчытыргъа алланып

Жай солуу кюнлерин сабийлени бир кыаууму саулыкну кючлеу лагерледе ётюрлюкдюле. Аланы кюркыуусулуклары жалчытыр ючюн Кыабарты-Малкъарда добровольчествону айнытуу арасында лагерледе ишлерик жаш адамланы энчи жоруклагъа юйретгенди.

Быллай дерследе алагъа сабийлени саулыкларына чып тошмезча, тюрлю-тюрлю кюркыуу болумлада апчымазча не терге кереклиси аныгатылынады. МЧС-ни регион бёлюмюнден Алан Дзугулов бла Вероника Хаушшева жогайылеге сабийлени жана турган мекамдан чыгарыргъа юйретгенди, болушлукъа терк жетгенли телефон номерлерин эсгертгенди, отну ёчолтген приборла кыалай хайырланылганларын кёргозгенди.

Ызы бла от тошюуге кыажак кыутхарыу службаны кыошакъ билим берю эм усталыкны

ёсдюрюю жаны бла арасыны преподаватели Мадина Аброкова да кыошулуп, жыйылганланы биринчи болушлукъ этиюну амалларына юйретгенди. Жыгылганда неда сюегин сындыргъанда не терге болгун да кёргозгенди.

Автоинспекторла уа жолда жорюню жоруклары эсгертгенди. Жолну кыарангъа ёте эселе, гитчелени кийимлерине жарыктык берген белгиленди салыргъа унутмазгъа да чактыргъандыла.

Бетни басмагъа Тикаланы Фатима, Кульчаланы Зульфия, Курданланы Сулейман, Улбашланы Мурат хазырлагъандыла.

Учредительле: Кыабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторун орунбасары), ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторун орунбасары), ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакнаит, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зухура, УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруулау жаны бла Кыабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс — П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кёре 19.00 сагъатда кыол салынады. 20.00 сагъатда кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ МОМЕРИН ЧЫГАРГЪАНЛА:

Улбашланы Мурат - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2,3,9-чю бетле), Ахматланы Люаза (10,11-чи бетле), Геляяланы Вая (4,12-чи бетле) – корректорла.

Тиражы 1676 экз. Заказ № 1301

Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспекти, 5

электронный почтаасы: elbor_50@mail.ru